

Based on the analysis of scientific publications, it is found that the main emphasis of modern researchers is on the disclosure of general typological features of the military leader. The problem of professionalization of the officer-leader is ignored, the development of his leadership competence has not been fully resolved. Thus, it is relevant for modern military-pedagogical science to substantiate and develop a model for the development of leadership competence of officers, taking into account the specifics of their management and military-professional activities, in particular officers of the Assault Troops.

In our opinion, the theoretical foundations of modeling the pedagogical process were determined in order to approach the ideal image of an officer-leader of Assault troops. Which allowed us to increase the effectiveness of the development of professional and personal leadership competence of Assault troops officers in the system of postgraduate education. Development of a training program for officers-leaders of the Assault troops and introduction into the system of professional military education in Ukrainian universities at the stage of professionalization of officers will help develop the leadership competence of the officers of Assault troops in the system of postgraduate education.

The results of the research presented in the article gave us the opportunity to develop a theoretical model of the process of development of leadership competence of Assault troops officers in the system of postgraduate education. The practical function of the model will allow to present the model as a tool and a means of scientific experiment.

Key words: *military education, leadership, leadership qualities, officer of the Assault troops, training of officers, postgraduate education, professionalization of officers, development of leadership competence, theoretical model.*

УДК 373.4:356.43

Неля Кінах

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0002-9025-6514

Наталія Рубльова

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0001-8341-7095

DOI 10.24139/2312-5993/2021.08/137-149

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ У ПЛОЩИНІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено вплив середовища неперервної освіти на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя в умовах цифровізації, означено поняття цифрової компетентності та її склад, проаналізовано чинники формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя у площині цифровізації неперервної освіти, розглянуто, як цифрова компетентність впливає на формування підприємництва вчителів у середовищі неперервної освіти, а також створено структурно-функційну схему впливу цифрової компетентності на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя в умовах неперервної освіти.

Ключові слова: *підприємництво, професійно-педагогічне підприємництво, чинники, цифрова компетентність, неперервна освіта.*

Постановка проблеми. У наш час національна система освіти зазнає суттєвих змін у контексті нових Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», концепції «Нова українська школа», головною

концепцією якої є створення ефективних програм, спрямованих на генерування покоління професійно успішних, всебічно розвинених, підприємливих громадян. Важливість розвитку підприємницької компетентності в населення підкреслено в міжнародних документах «Ключові компетентності для навчання впродовж життя (Європейські орієнтири)», «Європейський акт про малий бізнес», «План дій з навчання підприємливості на період до 2020 року», «Новий план дій для Європи щодо розвитку навичок», у багатьох державних і законодавчих документах України, а саме: Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», концепції «Нова українська школа», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законах України «Про підприємництво», «Про підприємства в Україні», «Про державну реєстрацію юридичних, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та ін., де звернено увагу на важливість навчання підприємливості як однієї з ключових компетентностей, які потрібні для всіх громадян держави. Також сучасні процеси реформування освітньої галузі ставлять перед педагогами нові вимоги, до яких їх не готували в закладах вищої освіти, під час опанування професії. Тому проблема професійної підготовки педагогів до ефективної адаптації в сучасних умовах, до змін в освітній галузі, відбувається в основному під час їх професійної діяльності саме в середовищі неперервної освіти й покладається головним чином на заклади післядипломної педагогічної освіти. Відповідно до «Положення про республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні та Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17.11.2000 № 538, дані інститути забезпечують підвищення кваліфікації та перепідготовку керівних кадрів і педагогічних працівників освіти, здійснюють на базі закладів освіти інноваційні теоретичні і прикладні дослідження в галузі освіти, їх упровадження в практику освітньої системи (*Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти, 2000*). Саме середовище неперервної освіти, уміння і бажання розвиватися, удосконалюватися, йти в ногу з часом забезпечує неперервне й систематичне навчання педагогів для подолання розриву між здобутою ними в закладах вищої освіти професійною підготовкою, отриманим на практиці досвідом і сучасними вимогами, відповідно до змін, що відбуваються в науці й суспільстві. Дозволяє створювати власну методику викладання, беручи до уваги зміни у змісті освіти, інноваціях у навчальному процесі, а також у розвитку підприємницьких компетентностей учителів.

Аналіз актуальних досліджень. Актуальність підприємницької діяльності і підприємницької підготовки в українській освіті в останні роки є предметом досліджень В. Андріанової, З. Гіптерс, Г. Назаренко, В. Майковської, О. Романовського, В. Шабанової та ін. Окремі питання професійної освіти й створення умов для розвитку освітнього підприємницького середовища досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: І. Грищенко, В. Кремень, В. Луговий, С. Ніколаєнко, О. Романовський, М. Степко, Т. Оболенська, К. Корсак, В. Арутюнов, К. Бенсон, Б. Кларк, Г. Іцковіц, Ю. Рубін та ін.

Проблеми сучасної та ефективної підготовки педагогів, у середовищі неперервної освіти та в системі післядипломної педагогічної освіти відповідно до реформування освітньої галузі розкриті у працях науковців В. Олійника, А. Зубко, В. Маслова, Л. Покроєвої. З означених праць бачимо, що неперервність педагогічної освіти вчителів безпосередньо впливає на формування та розвиток їхньої педагогічної майстерності в цілому, і професійної підприємливості зокрема, адже саме педагогів вважають провідними реалізаторами впровадження в дію державної політики в галузі освіти і формування успішного майбутнього покоління (Покроєва, 2003).

Мета статті – проаналізувати чинники формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя у площині цифровізації неперервної освіти, розглянути, як цифрова компетентність впливає на формування підприємництва вчителів у середовищі неперервної освіти.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети було використано такі методи дослідження: аналіз, систематизація, порівняння, узагальнення – для виявлення стану розробленості проблеми формування професійно-педагогічного підприємництва педагога; уточнення поняттєво-термінологічного апарату досліджуваної проблеми; системний, структурно-логічний, функціонально-компетентнісний аналіз – для уточнення чинників, що забезпечують формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі розвитку педагогічної науки очевидною стає потреба в оновленні змісту педагогічної освіти відповідно до динаміки інформаційного, цифрового, технологічного суспільства на основі концепції освіти протягом життя (Lifelong Learning). Нові вимоги, тотальна цифровізація й діджиталізація всіх сфер життя людини, урвадження цифрових засобів, онлайн навчання, інформаційних технологій у всі площини освітнього процесу зумовлюють пошук нових моделей неперервного розвитку професійної компетентності педагогічних

кадрів, де підприємливість буде запорукою успішності, самореалізації педагогів у суспільстві, а цифрова компетентність – одним із чинників, які суттєво впливають на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя. Відповідно до Закону України «Про освіту», особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, де інформальна освіта, або самоосвіта, передбачає «самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема, під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» (*Закон України «Про освіту», 2017*). Серед базових компетентностей педагога нашу увагу привертає підприємницька компетентність, яка трактується як уміння генерувати нові ідеї та ініціативи й ефективно втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства вцілому. Адже головним стратегічним завданням реформування освіти в Україні наразі є підвищення якості підготовки та перепідготовки фахівців, які здатні до ефективної професійної діяльності в умовах цифрового інформаційного суспільства, володіють умінням адаптуватися до запитів суспільства, а також мають високий рівень цифрової компетентності для ефективного використання інформаційного середовища, цифрових засобів та сучасних технологій у своїй професійній діяльності. Виконання поставленого завдання значною мірою залежить від володіння вчителем сучасними освітніми, цифровими та інформаційними технологіями навчання, адже перебудова освітньої системи до рівня світових стандартів, що відповідатимуть сучасному стану науково-технічного прогресу та інформатизації всіх сфер життєдіяльності, є однією з найактуальніших проблем сучасного розвитку України.

Разом зі стрімким розвитком новітніх інформаційно-цифрових технологій, однією з ключових складових професійної компетентності вчителя є його цифрова компетентність (ЦК). Педагог має досконало орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати повну й достовірну інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства (*Антонченко, 2017*). Таким чином, сучасний підхід спрямовує освітній процес у середовищі неперервної освіти, не стільки на поглиблення знань та вмінь у певній галузі, а, значною мірою, на розвиток професійних якостей педагогів. На оволодіння інноваційними освітніми, сучасними цифровими та інформаційними технологіями, які зумовлюють принципові зміни в організації процесу навчання, збагачують практичний досвід власної професійної діяльності педагогічного працівника,

сприяють розвиткові життєвих цінностей у цілому та професійно-педагогічного підприємництва зокрема. Ураховуючи вищезазначене, бачимо, що вкрай необхідно сформувавши в учителів професійно-педагогічне підприємництво, використовуючи різноманітні освітні практики, упроваджуючи оригінальні авторські методики, варіативний підхід до змісту й форм навчання, а також використовуючи випереджальний характер навчання і враховуючи стрімку цифровізацію освітньої галузі.

На нашу думку, процес формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя в середовищі неперервної освіти відбувається в певній послідовності, яка передбачає такі основні етапи:

- вхідне діагностування рівня розвитку підприємництва, або самооцінка;
- навчання (на курсах підвищення кваліфікації або семінарах, тренінгах, майстер-класах, інших формах навчання);
- самоосвітня діяльність;
- вихідне діагностування рівня розвитку підприємницьких умінь і навичок;
- рефлексія.

Така послідовність кроків передбачає дотримання дуже важливої умови: формування професійно-педагогічного підприємництва вчителів у системі неперервної освіти має забезпечуватися наступністю виконання даних кроків, системністю використання всіх формувальних чинників та обов'язковим розвитком цифрової компетентності, як базової, що допомагає вільно орієнтуватися педагогу в цифровому суспільстві, ефективно використовуючи всі можливості сучасних інформаційних технологій для власного розвитку та професійної діяльності. Адже, глобально, підприємництво – це здатність реагувати на можливості та ідеї та перетворювати їх у цінності для інших.

Підприємництво означає вміння планувати й управляти проектами, що мають культурну, соціальну або комерційну цінність. Ця компетентність базується на навичках творчості, критичного мислення, вирішенні проблем, ініціативності, наполегливості та вмінні співпрацювати. Для ефективного формування підприємницької компетентності недостатньо знати її означення, а необхідно розуміти її структуру, та чинники які впливають на її формування. Для виділення можливих чинників які впливають на формування професійно-педагогічного підприємництва педагога, наведемо аналіз поняття «підприємництво». Якщо узагальнити висловлювання більшості сучасних авторів про підприємництво (Баженов, 2015), то його визначення, насамперед, стосується ініціативної діяльності, яка спрямована на організацію ресурсів із метою отримання прибутку від

виробництва та/або продажу товарів, надання послуг, а також пов'язана з ризиком їх втрати і має на меті отримання вигоди для особи, що її здійснює. А збалансоване визначення поняття «підприємець», яке базується на врахуванні психологічних особливостей та економічній поведінці, ми знаходимо в монографії О. Пономарьова – це людина, яка самостійно на свій страх і ризик здійснює господарську діяльність з метою підвищення рівня своєї особистої свободи за рахунок здобуття матеріальної незалежності за допомогою отримання максимально можливих доходів від цієї діяльності (Пономарев, 2014).

Основні знання та вміння, необхідні під час формування підприємництва педагога, – це усвідомлення можливостей для перетворення різноманітних ідей в особисту, соціальну та професійну діяльність, а також розуміння підходів до планування та управління проєктами, що в сучасному суспільстві вкрай неможливо без високого рівня цифрової грамотності. Адже більшість комунікативних, інформаційних, креативних процесів та необхідних даних, знаходяться саме в інформаційному цифровому середовищі. А оскільки в Концепції «Нова українська школа» цифрова компетентність педагога означена як «упевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні; інформаційну й медіа-грамотність та культуру; володіння основами програмування, роботи з базами даних; алгоритмічне мислення; навички роботи та безпеки в Інтернеті та кібербезпеки; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)», то без оволодіння на гідному рівні даною компетентністю ефективний розвиток інших професійних якостей педагога унеможливорюється, у зв'язку з проникненням цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності людини та суспільства (Концепція, 2016).

Виходячи з даного визначення, складові ЦК учителя можна об'єднати в три блоки, які відображають основні напрями розвитку вмінь та навичок педагога.

Комп'ютерно-технологічний блок включає в себе впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на роботі, у публічному просторі й приватному спілкуванні та навички роботи та безпеки в Інтернеті та кібербезпеки.

Алгоритмічний блок включає володіння основами програмування, роботи з базами даних та алгоритмічне, покрокове мислення.

Інфомедійний блок – інформаційну й медіа-грамотність та культуру, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна

власність тощо). Цей поділ хоча й умовний, але повністю охоплює основні складові ЦК педагога. Можна виділити основні компоненти, що характеризують розвиток ЦК педагогів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний. Усі три компоненти тісно преплітаються й широко застосовуються і під час формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя.

Мотиваційний критерій виступає як спонукальний чинник, до основних його складових відносимо систему поглядів та переконань, які визначають потребу педагога у формуванні різноманітних компетентностей, як цифрової, так і підприємницької. Він передбачає усвідомлені дії щодо пошуку, відбору й використання відповідних засобів для розв'язання конкретних завдань, усвідомлення мети та меж застосування ІКТ та медіаресурсів як допоміжного засобу.

Когнітивний критерій складається зі знань та уявлень для розв'язання завдань навчального, професійного й особистого спрямування, розуміння взаємозв'язків у структурі та аналізі інформаційного забезпечення різноманітних процесів, комплексне розуміння можливостей інформації, яка доступна в різних цифрових форматах, впевнену орієнтацію в сучасному програмному забезпеченні, медіапросторі та його призначеннях.

Діяльнісний критерій передбачає активне та раціональне використання ІКТ, уміння та навички з опанування сучасних інформаційних технологій для розв'язання завдань професійного, освітнього та побутового характеру, використання інтеграційних можливостей сучасного програмного забезпечення для обробки та представлення інформації, творчому підході до розв'язання різних груп завдань із використанням ІКТ.

Отже, високий рівень та постійний розвиток цифрової компетентності педагога стає необхідним для ефективної та результативної педагогічної діяльності, та під час формуванні різноманітних компетентностей, як професійної, так і підприємницької.

Спираючись на вище розглянуті результати зарубіжних і вітчизняних учених, нормативні означення та державні акти, вважаємо, що становленню педагога як підприємливого успішного професіонала сприятимуть певні чинники, де чинники – це «елементи, що породжують те або інше явище, поняття структурної або постійної причини» (Фунтікова, 2007). У педагогіці чинником називають будь-яке явище, що стало рушієм або причиною якого-небудь педагогічного чи психологічного явища. Цей вплив може бути безпосереднім або опосередкованим, прямим чи непрямым, стихійним або цілеспрямованим. У нашому контексті чинник

виглядає як поєднання елементів, що забезпечують формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя. Умовно розрізняють зовнішні й внутрішні чинники, пріоритетними можуть бути як ті, так і інші форми, залежно від педагогічної ситуації й етапу формування професійно-педагогічного підприємництва педагога.

До зовнішніх (об'єктивних) чинників належать: соціально-економічна ситуація в країні; ставлення суспільства до професії вчителя, престиж (соціальна значущість) професії; соціальні очікування (громадський запит на певні професійно-особистісні якості); освітній потенціал соціального середовища; стимули, що впливають зі сфери праці (система пільг і заохочень); професійна затребуваність; матеріальні умови життя вчителя; адекватність пропонованих освітніх послуг до структури та змісту освітніх потреб; організація професійного середовища; зміст, організація, технологія освітньої діяльності; рівень кваліфікації педагогічних кадрів, вплив різних соціальних груп, зацікавлених у наданні якісних освітніх послуг (учні, їхні батьки, працівники організацій і підприємств, що працевлаштовують випускників, працівники органів освіти й управління) (Хоріна, 2014).

Внутрішні (суб'єктивні) чинники: рівень і стійкість мотивації до формування професійно-педагогічного підприємництва; саморозвиток та самовдосконалення особистості. Спеціальні організаційні умови в розрізі вище перерахованих чинників детермінують низку напрямів процесу формування професійно-педагогічного підприємництва: внутрішня мотивація; рефлексія (звернення) свідомості на себе як суб'єкта педагогічної діяльності; здатність до самодіагностики, готовність до професійного самовдосконалення й саморозвитку; створення індивідуальної моделі професійної діяльності, оброблення моделі поведінки, схем самопрезентації; окреслення найбільш значущих професійних та особистісних якостей; цифровізація (розвиток цифрових навичок).

Сукупність чинників, що забезпечують формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя, представлено на рис. 1.

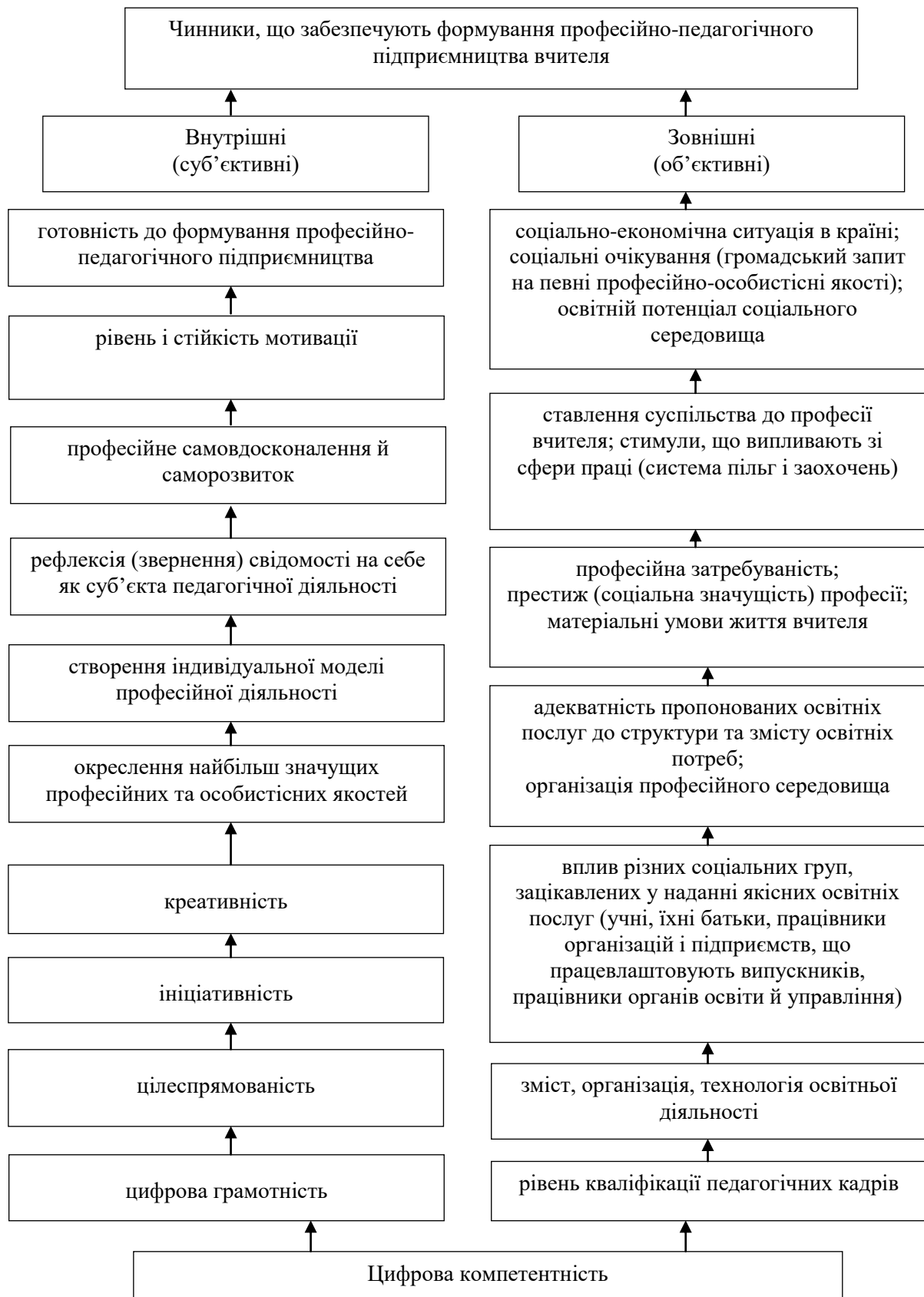

Рис. 1. Структурно-функційна схема впливу цифрової компетентності на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя в умовах неперервної освіти

Представлена структурно-функційна схема має практико-зорієнтований характер і реалізує ідею формування компетентного фахівця, спрямована на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя як вагової складової в безперервному професійно-особистісному самовдосконаленні, саморозвитку та самореалізації педагога в сіспільстві.

З огляду на вимоги загальної стратегії розвитку освітньої галузі, основних завдань і принципів професійного зростання та вдосконалення професійних і особистісних якостей учителя в середовищі неперервної освіти структурно-функційна схема формування професійно педагогічного підприємництва вчителів дозволяє відобразити чинники, які впливають на процес її формування, як цілісний, багатоаспектний процес, системно презентувати основні його компоненти, а також візуалізувати наступність процесу формування підприємництва педагога. Схема показує цілеспрямоване формування професійно-педагогічного підприємництва вчителів на основі актуалізації їхніх індивідуально-особистісних властивостей (світоглядно-професійної позиції, соціально-економічних ставлень, економічних і прогностичних здатностей, організаторських здібностей тощо) та набуття професійно значущих, суспільно важливих, інформаційно-цифрових навичок і компетентностей. Із запропонованої моделі бачимо, що загальними чинниками формування професійно-педагогічного підприємництва виступають принципи: цифровізації й технологізації, гуманізації та гуманітаризації, наступності й перспективності, професійно-економічної спрямованості, свідомості і творчої активності, особистісного та професійного розвитку, розвивального навчання й рефлексивності.

У зв'язку з цим для педагогів важливо, опановуючи професію, опрацьовувати численні інформаційні відомості загально-технічної, професійно-теоретичної, природничо-математичної та гуманітарної тематики, знання нормативно-правових документів Законодавства України, розуміння правил економічної та фінансової діяльності, що забезпечить учителям оволодіння навичками ефективної господарської діяльності, підвищить рівень їх економічної свободи, зумовлюючи розвиток підприємницької ініціативи. Відтак, з-поміж показників, що характеризують сформованість підприємництва педагога, важливо виокремити поінформованість у різноаспектних знаннях, ставлення педагогів до підприємництва, самостійність застосування знань, усвідомленість і якість виконання проєктних завдань (бізнес-планів, звітів тощо), рівень сформованості ділових якостей, елементів підприємницької

культури, рівень готовності до прийняття економіко-обґрунтованих рішень, та рівень їх цифрової компетентності. Обґрунтована схема чинників, які впливають на формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя, утворена складовими, які взаємозв'язані як прямими, так і зворотними зв'язками, й слугує основою для цілеспрямованого та системного формування педагогічного підприємництва.

Системоутворювальним, базовим чинником практичної складової формування підприємництва педагога розглядаємо інформаційно-освітній контекст формувального процесу, в основі якого лежить саме цифрова компетентність педагога, як засіб, базовий інструмент, який дає можливість успішно реалізовувати всі інші чинники, що впливають на формування професійно-педагогічного підприємництва. Теоретичний аспект формування підприємництва вчителя розглядаємо як процес опанування різноманітних інформаційних відомостей, розвитку власних пізнавальних інтересів, мотивів підвищувати власний рівень професійної підготовки.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, проведене дослідження та сформована структурно-функційна схема впливу різноманітних чинників на формування підприємництва педагога дозволяють розглядати цифрову компетентність як базовий чинник формування педагогічного підприємництва. Підсумовуючи вище викладений матеріал, бачимо гостру необхідність осучаснити зміст процесу підготовки вчителів у середовищі неперервної освіти на основі реалізації провідних ідей пов'язаних із тотальною цифровізацією суспільства, піднімаючи рівень цифрової компетентності педагогів, що забезпечуватиме набуття вчителями системи знань та вмінь, необхідних для успішного здійснення підприємницької діяльності. Перспективи подальших наукових розвідок будуть пов'язані з упровадженням ефективної методики покрокового формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя шляхом комплексного застосування всіх означених чинників, які мають вплив на дане формування, що сприятиме розвитку професійних умінь та набуттю практичного досвіду, потрібних учителю для здійснення успішної підприємницької діяльності в межах виконання своїх посадово-функціональних обов'язків. У вирішенні цього завдання значну роль відіграє як самостійна робота педагогів, так і навчання в системі післядипломної педагогічної освіти, яка має на меті підвищити рівень професійних компетентностей педагога до європейських та світових стандартів. Зазначимо, що ефективно опанування інформаційно-цифрових технологій педагогами значною мірою залежить від методології, форм, методів, організаційних складових розвитку їх інформаційно-цифрової

компетентності протягом всієї професійної діяльності. У зв'язку з вищезазначеним, суттєвих змін повинен зазнати процес підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних працівників, його зміст, складові та освітні технології.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонченко, М. О. (2017). Інформаційна компетентність педагога як складова його професійної компетентності. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B3JtAkt_S06cXZsdnJBV2FvY3M/view (дата звернення: 17.11.2021) (Antonchenko, M. O. (2017). Information competence of a teacher as a component of his professional competence. *Innovative technologies for the development of personal and professional competence of teachers in postgraduate education*. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/0B3JtAkt_S06cXZsdnJBV2FvY3M/view (access date: 17.11.2021).
- Баженов, Ю. К., Веснин, В. Р. (2015). *Предпринимательство: попытка осмысления с современных позиций*. Москва (Bazhenov, Yu. K., Vesnin, V. R. (2015). *Entrepreneurship: an attempt to understand from modern positions*. Moscow).
- Положення про республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні та Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти (Regulations on the republican (Autonomous Republic of Crimea), regional and Kyiv and Sevastopol city institutes of postgraduate pedagogical education)* (2000). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0651-01-1>.
- Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (The order of advanced training of pedagogical and scientific-pedagogical workers)* (2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF/stru>.
- Зубко, А. М. (2010). *Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної освіти*. Херсон (Zubko, A. M. (2010). *Theoretical and methodological principles of professional development of teachers in the system of postgraduate education*. Kherson).
- Покроева, Л. (2003). Роль обласного інституту післядипломної педагогічної освіти в модернізації освіти в Україні. *Освіта на Луганщині*, 2 (19), 50-54 (Pokroieva, L. (2003) The role of the regional institute of postgraduate pedagogical education in the modernization of education in Ukraine. *Education in Luhansk region*, 2 (19), 50-54).
- Пономарев, О. Б. (2014) *Системная теория предпринимательства: моногр.* Калининград (Ponomarev, O. V. (2014). *System theory of entrepreneurship: monograph*. Kaliningrad).
- Закон України «Про освіту» (Law of Ukraine “About education”)* (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519>.
- Концепція нової української школи (The concept of a new Ukrainian school)* (2016). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
- Фунтікова, О. О. (2007). *Педагогіка вищої школи: словник-довідник*. Запоріжжя (Funtikova, O. O. (2007). *Pedagogy of higher school: dictionary-reference book*. Zaporizhzhia).
- Хоріна, О. І. (2014). Особливості ситуаційних та середовищних чинників соціальної ситуації підприємницької діяльності. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 34 (37), 90-104 (Khorina, O. I. (2014). Features of situational and

environmental factors of the social situation of entrepreneurial activity. *Scientific Studies in Social and Political Psychology*, 34 (37), 90-104).

РЕЗЮМЕ

Кинах Неля, Рублёва Наталия. Формирование профессионально-педагогического предпринимательства учителя в плоскости цифровизации непрерывного образования.

В статье определено влияние среды непрерывного образования на формирование профессионально-педагогического предпринимательства учителя в условиях цифровизации, обозначено понятие цифровой компетентности и ее состав, проанализированы факторы формирования профессионально-педагогического предпринимательства учителя в плоскости цифровизации непрерывного образования, рассмотрено, как цифровая компетентность влияет на формирование предпринимательства учителей в среде непрерывного образования, а также создана структурно-функциональная схема влияния цифровой компетентности на формирование профессионально-педагогического предпринимательства учителя в условиях непрерывного образования.

Ключевые слова: предпринимательство, профессионально-педагогическое предпринимательство, факторы, цифровая компетентность, непрерывное образование.

SUMMARY

Kinakh Nelia, Rublova Natalia. Formation of professional and pedagogical entrepreneurship of a teacher in the plane of digitalization of continuous education.

The article identifies the influence of the continuing education environment on the formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in terms of digitalization, defines the concept of digital competence and its composition, analyzes the factors of formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in the field of digitalization of continuing education, environment of continuing education, as well as created a structural and functional scheme of the impact of digital competence on the formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in terms of continuing education. The aim of the article is to analyze the factors of formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in the field of digitalization of continuing education, and to determine how digital competence affects the formation of entrepreneurship of teachers in the environment of continuing education. To achieve this goal, the following research methods were used: analysis, systematization, comparison, generalization – to identify the state of development of the problem of formation of professional and pedagogical entrepreneurship of the teacher; clarification of the conceptual and terminological apparatus of the researched problem; systematic, structural-logical, functional-competence analysis and systematization – to clarify the factors that ensure the formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers. Prospects for further research will be associated with the introduction of effective methods of step-by-step formation of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers by comprehensive application of all factors that affect this formation, which will promote the development of professional skills and practical experience needed for successful business activities, their job responsibilities. Both the independent work of teachers and training in the system of postgraduate pedagogical education, which aims to increase the level of professional competencies of teachers to European and world standards, play a significant role in solving this problem.

Key words: entrepreneurship, professional and pedagogical entrepreneurship, factors, digital competence, continuing education.